

„Wychowanie w Rodzinie” t. XVIII (2/2018)

nadesłany: 20.09.2018 r. – przyjęty: 28.11.2018 r.

Danuta WOSIK-KAWALA*

Uwarunkowania poczucia szczęścia małżeńskiego w opinii kobiet i mężczyzn

Determinants of the sense of marital happiness in the opinion
of men and women

Streszczenie

Cel: Celem podjętych badań była próba określenia uwarunkowań poczucia szczęścia małżeńskiego w percepcji kobiet i mężczyzn.

Metody: Badania przeprowadzono wśród kobiet i mężczyzn w wieku od 19 do 65 lat. Jako metodę badawczą zastosowano sondaż diagnostyczny z wykorzystaniem ankiety jako techniki badawczej.

Wyniki: Przeprowadzone badania pozwoliły na ustalenie i porównanie czynników określających obraz szczęścia małżeńskiego w opinii respondentów obu płci. Wynika z nich, że obraz małżeństwa w percepcji badanych kobiet i mężczyzn jest dość zbliżony, natomiast postrzeganie szczęścia przez kobiety i mężczyzn nieznacznie się różni.

Wnioski: Uzyskane wyniki badań mogą przyczynić się do wzrostu świadomości kobiet i mężczyzn na temat uwarunkowań poczucia szczęścia małżeńskiego, a w konsekwencji mieć wpływ na poczucie satysfakcji małżeńskiej, jak również przeciwdziałać wielu konfliktom małżeńskim.

Słowa kluczowe: rodzina, małżeństwo, szczęście, szczęście małżeńskie.

* e-mail: danusia.wk@wp.pl; danuta.wosik-kawala@poczta.umcs.lublin.pl
Zakład Teorii Wychowania, Instytut Pedagogiki, Wydział Pedagogiki i Psychologii, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, ul. Narutowicza 12, 20-004 Lublin, Polska. ORCID: 0000-0003-2846-7203.

Abstract

Aim: The aim of the undertaken research was to diagnose the conditions of the sense of marital happiness in the perception of women and men.

Methods: The research was conducted among women and men aged from 19 to 65 years. As a research method, a diagnostic survey using a questionnaire as a research technique was used.

Results: The obtained research results may contribute to an increase in the awareness of women and men about the conditions necessary for the sense of marital happiness, and consequently have an impact on the sense of marital satisfaction, as well as counteract many marital conflicts.

Conclusions: The obtained research results may contribute to an increase in the awareness of women and men about the conditions necessary for the sense of marital happiness, and consequently have an impact on the sense of marital satisfaction, as well as counteract many marital conflicts.

Keywords: family, marriage, happiness, marital happiness.

Wprowadzenie

Właściwe, satysfakcjonujące funkcjonowanie rodziny zależy w dużym stopniu od relacji, które zachodzą między małżonkami. Relacje te są warunkowane satysfakcją małżeńską, określaną także jako poczucie szczęścia małżeńskiego. Poczucie szczęścia małżeńskiego wpływa na jakość i poczucie sensu życia rodzinnego. Na przestrzeni wieków, a nawet na przestrzeni pokolenia, relacje te ulegały modyfikacjom, tak jak zmianom ulegały funkcje rodziny, jej struktura i model. Wraz z nimi zmieniały się także oczekiwania małżonków względem siebie. Gdy oczekiwania te nie są realizowane, stają się przyczyną napięć i konfliktów nie tylko małżeńskich, lecz także rodzinnych. Implikuje to specyfikę interakcji i wzajemnych stosunków między członkami rodziny. Ocena własnego funkcjonowania w relacji małżeńskiej przejawia się głównie na płaszczyźnie poznawczej, obejmującej sferę spełnienia i zadowolenia ze związku, oraz emocjonalnej, wyrażającej się w reakcjach emocjonalnych na wydarzenia życia codziennego. Współcześnie na kreowanie obrazu rodziny, oprócz tradycyjnych środowisk, bardzo duży wpływ mają media, które niejednokrotnie ukazują instytucję małżeństwa w sposób pejoratywny. Jaką zatem wartość ma współcześnie małżeństwo i od czego zależy poczucie szczęścia małżonków?

Teoretyczne rozważania wokół pojęcia „szczęście”

Obecnie większość ludzi bardzo ceni szczęście osobiste, uważając je za jedną z istotnych wartości w swoim życiu. W codziennym funkcjonowaniu ludzie

z różnych okazji życzą sobie szczęścia. Życzenia te są składane bez względu na wiek odbiorcy, jego stan cywilny, stan zdrowia, sytuację materialną, rodzinną czy zawodową, gdyż poczucie szczęścia to jedno z ważniejszych dóbr, które człowiek chciałby osiągnąć i do którego dąży. I mimo iż szczęście jest z istoty subiektywne i może oznaczać dla różnych ludzi coś zgoła odmiennego, to każdy go pragnie. Warto zwrócić uwagę, że nawet dla tych samych ludzi znajdujących się w różnych sytuacjach szczęście może oznaczać coś innego. Stąd też nie jest łatwo w sposób jednoznaczny zdefiniować to pojęcie, co jednak nie oznacza, że nie podejmowano takich prób.

Jedne z pierwszych definicji szczęścia można odnaleźć już u starożytnych filozofów. Arystoteles twierdził, że szczęście jest dobrem i ostatecznym celem życia człowieka, a być szczęśliwym oznacza dobrze żyć i dobrze się mieć. Według niego szczęście to największe dobro, które można osiągnąć, żyjąc według cnót¹. Również Platon podejmował problematykę szczęścia, zwracając uwagę, że głównym sensem zgłębiania aspektu szczęścia jest wskazanie ludziom drogi do tego, by je zdobyć. Filozof ten uważał, że szczęście w dużym stopniu zależy od harmonii celów człowieka². Z kolei Epikur utrzymywał, iż osiągnięcie szczęścia jest najważniejszym celem ludzkiego życia, gdyż ten, kto posiada szczęście, posiada wszystko, co mógłby kiedykolwiek mieć. Kto zaś nie zaznał szczęścia, robi wszystko, aby je zdobyć. Narzędziem w procesie osiągnięcia szczęśliwego życia jest przyjemność, która jest jego początkiem, jak i celem³.

Współcześnie gruntowne rozważania wokół pojęcia „szczęście” prowadził Władysław Tatarkiewicz. Wyróżnił on cztery różne jego znaczenia (zob. Rys. 1). Dwa z nich są używane w języku potocznym, z których jedno ma charakter przedmiotowy, drugie zaś podmiotowy.

„W pierwszym znaczeniu «szczęście» oznacza wybitnie dodatnie wydarzenia, które kogoś spotykają, w drugim wybitnie dodatnie przeżycia”⁴. „W pierwszym – obiektywnym – znaczeniu «szczęście» nie jest właściwie niczym innym jak powodzeniem lub pomyślnością. Chodzi tu zawsze o dodatni układ wydarzeń, o pomyślny los, o traf szczęśliwy”⁵.

Drugie znaczenie można uznać, za subiektywne, gdyż oznacza „stan intensywnej radości, błogości czy upojenia”⁶. Chodzi tu o to, co człowiek przeżył, a względnie obojętne jest, jakie zewnętrzne warunki spowodowały to przeżycie⁷.

¹ Za: W. Tatarkiewicz, *O szczęściu*, wyd. 4, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1965, s. 19.

² Za: D. Laertios, *Żywoty i poglądy słynnych filozofów*, tłum. I. Krońska, K. Leśniak, W. Olszewski, przy współpr. B. Kupisa, oprac. przekł., przypisy i skorowidz I. Krońska, wstęp K. Leśniak, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006, s. 632.

³ Za: tamże, s. 632–634.

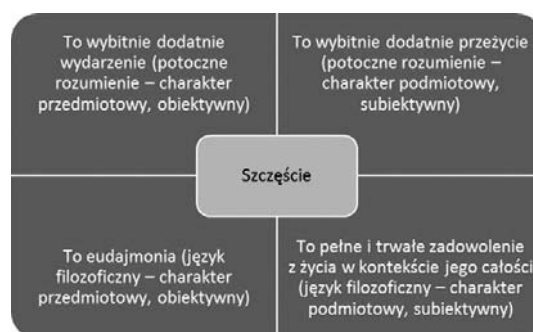
⁴ W. Tatarkiewicz, *O szczęściu...*, dz. cyt., s. 16.

⁵ Tamże.

⁶ Tamże, s. 17.

⁷ Tamże.

W obu zaprezentowanych rozumieniach pojęcie szczęścia oznacza coś dodatniego, jednakże nie może ono uchodzić – zdaniem Tatarzkiewicza – za cel życiowy. Pomyślność bowiem nie może być celem działania, gdyż nie zależy od działań człowieka, natomiast stan przeżycia intensywnej radości, rozumiany jako szczęście, jest przelotny, krótkotrwały, trudno zatem, aby stanowił cel życia. Mówiąc o szczęściu, mamy zazwyczaj na myśli największe dobro, jakie człowiek może osiągnąć⁸. Dlatego autor wyodrębnił dwa dodatkowe ujęcia szczęścia, które występują głównie w filozofii i kładą nacisk na to, że szczęście jest czymś trwałym bądź względnie trwałym. Również w tym przypadku jedno podejście ma charakter przedmiotowy – obiektywny, drugie zaś podmiotowy – subiektywny. Szczęście może zatem być rozumiane jako eudajmonia i oznaczać posiadanie największych dóbr (moralnych czy też hedonistycznych), które są dostępne człowiekowi bądź w znaczeniu podmiotowym stanowią „zadowolenie z życia wziętego w całości”⁹. To ostatnie ujęcie szczęścia ma charakter subiektywny, gdyż jego miarą jest zadowolenie z życia, a nie posiadanie dóbr¹⁰. Podsumowując, Tatarzkiewicz wyróżnia cztery zasadnicze pojęcia szczęścia, które można ująć w następujących tezach: szczęśliwy jest ten, komu sprzyja pomyślny los, ten, kto zaznał najintensywniejszych radości, ten, kto posiada najwyższe dobra lub przynajmniej dodatni bilans życia, i ten, kto jest z życia zadowolony¹¹. Ostatecznie filozof przyjmuje, że „Szczęściem jest trwałe, pełne i uzasadnione zadowolenie z życia. Albo: jest nim życie dające trwałe, pełne i uzasadnione zadowolenie”¹².

Rys. 1. Cztery znaczenia szczęścia według W. Tatarzkiewicza. Źródło: opracowanie własne na podstawie: W. Tatarzkiewicz, *O szczęściu...*, dz. cyt.

Fig. 1. Four meanings of happiness according to W. Tatarzkiewicz. Source: developed by the author based on: W. Tatarzkiewicz, *O szczęściu...*, op. cit.

⁸ Tamże, s. 18.

⁹ Tamże, s. 20–21.

¹⁰ Tamże, s. 22.

¹¹ Tamże, s. 24.

¹² Tamże, s. 44.

Podobnie definiuje szczęście Wincenty Okoń¹³, który – odwołując się do poglądów Janusza Czapińskiego – uważa, że pojęcie to może występować w trzech znaczeniach. Po pierwsze, może oznaczać „[...] pomyślny bilans doświadczeń życiowych, powodzenie w realizacji celów życiowych, zdobycie najwyższej cennionych społecznie dóbr i przymiotów”¹⁴. Może być także stanem doraźnym, rozumianym jako „[...] chwilowy stan emocjonalnej euforii, odczucie najwyższej radości, doznanie maksymalnej przyjemności”¹⁵ lub stanem długotrwałym, określanym jako „[...] trwale zadowolenie z życia połączone z pogodą ducha i optymizmem, to pozytywna ocena własnego życia jako udanego, wartościowego i sensownego”¹⁶. Bogdan Wojciszke – po analizie wielu definicji szczęścia zawartych w literaturze psychologiczno-pedagogicznej – stwierdza, że na szczęście składa się doświadczanie radości i zadowolenia w połączeniu z poczuciem, że własne życie jest dobre, sensowne i wartościowe¹⁷. Odwołując się do prac Eda Dienera, Wojciszke rozszerzył jego koncepcję i przedstawił składniki szczęścia oraz jego wyznaczniki i konsekwencje. Wśród składników szczęścia wyróżnił dwa składniki afektywne, takie jak: częste doświadczanie afektu pozytywnego i rzadkie przeżywanie afektu negatywnego oraz trzy składniki poznawcze, przejawiające się w ogólnej satysfakcji z życia, zadowoleniu z różnych dziedzin życia (m.in. z pracy, rodziny, dochodów) oraz ogólne poczucie szczęścia. Jako wyznaczniki szczęścia przyjął osobowość, aktywność, warunki i zdarzenia, natomiast konsekwencjami szczęścia są relacje społeczne, zdrowie i osiągnięcia życiowe¹⁸. Odnosząc się do wyznaczników szczęścia, należy zauważyć, że wpływ cech osobowości na szczęście przebiega dwiema drogami: temperamentalną i instrumentalną.

„Droga temperamentalna polega na tym, że pewne cechy predysponują do pozytywnych lub negatywnych interpretacji tego, co się dzieje, a to z kolei prowadzi do określonych stanów emocjonalnych sprzyjających szczęściu bądź je hamujących”¹⁹.

Do przeżywania pozytywnych stanów emocjonalnych skłonni są ekstrawertycy, natomiast neurotycy częściej i silniej przeżywają emocje negatywne. Również warunki zewnętrzne, takie jak czynniki kulturowe i demograficzne, historia życia, status życiowy, czyli wykształcenie, stan cywilny, status zatrudnienia, pozycja zawodowa, stan zdrowia, religijność i dochody, wyznaczają od-

¹³ W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, wyd. 3. popr., Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2001, s. 382.

¹⁴ Za: tamże.

¹⁵ Za: tamże.

¹⁶ Za: tamże.

¹⁷ B. Wojciszke, *Psychologia społeczna*, Wydawnictwo Naukowe „Scholar”, Warszawa 2015, s. 250.

¹⁸ Tamże.

¹⁹ Tamże, s. 260.

czuwane przez człowieka szczęście²⁰. Do wymienionych przez Wojciszke konsekwencji szczęścia należą relacje społeczne. Osoby szczęśliwe posiadają liczniejsze grono przyjaciół oraz otrzymują większe wsparcie z ich strony, są też bardziej ze swych przyjaciół zadowolone. Szczęście jest dobroczynne także dla partnera w związku, gdyż im człowiek szczęśliwszy, tym lepiej myśli nie tylko o sobie, lecz także o innych. Z pozytywnym stosunkiem do ludzi wiąże się tendencja do pomagania innym, a to z kolei warunkuje regułę wzajemności, która w konsekwencji powoduje, że osoby szczęśliwsze częściej otrzymują pomoc od innych²¹. Zatem jednym ze źródeł szczęścia małżeńskiego jest osobiste poczucie szczęścia.

Szczęście małżeńskie – ujęcie definicyjne

Wstępując w związek małżeński, małżonkowie najczęściej oczekują jego powodzenia przejawiającego się w poczuciu bycia szczęśliwym. W literaturze, obok pojęcia „szczęście małżeńskie”, można odnaleźć takie terminy, jak: zadowolenie z małżeństwa, satysfakcja małżeńska, jakość małżeństwa, sukces małżeński, powodzenie małżeńskie, szczęśliwy związek czy dobrany związek. Autorem koncepcji dobrego małżeństwa jest Jan Rostowski²², który określa satysfakcję małżeńską jako stan złożony z kilku wymiarów i mierzony w określonym momencie. Autor koncentruje się na jakościowej ocenie małżeństwa, zwracając uwagę na to, iż zadowolenie jest procesem, którego rezultaty są określane przez odpowiedni stopień: miłości, więzi interpersonalnej, intymności, podobieństwa, pożycia seksualnego, stosunku do dzieci, typu motywów wyboru partnera do małżeństwa²³.

Na jakość małżeństwa wpływa wiele czynników wewnętrznych i zewnętrznych. Czynniki wewnętrzne, które warunkują jakość małżeństwa, to: wzajemna miłość małżonków, ich osobowość, umiejętność rozwiązywania problemów, sposób komunikowania się, dojrzałość psychiczna, a także dobór odpowiedniego partnera. Czynniki zewnętrzne, mające wpływ na jakość małżeństwa, to: praca zawodowa kobiet, sytuacja finansowa małżonków, ich poziom życia, skład osobowy rodziny oraz ich zaangażowanie w życie społeczne²⁴.

Zdaniem Rostowskiego²⁵ na udany związek małżeński mają wpływ głównie trzy składniki. Są to:

- 1) empatia – przejawia się w jasnej, klarownej, efektywnej komunikacji międ-

²⁰ Tamże.

²¹ Tamże, s. 268–269.

²² J. Rostowski, *Zarys psychologii małżeństwa. Psychologiczne uwarunkowania dobrego związku małżeńskiego*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1987.

²³ Tamże, s. 30.

²⁴ M. Chmielewska, *Uzależnienie interpersonalne a jakość związku małżeńskiego*, „Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio” 2011, t. 8, nr 4, s. 41–42.

²⁵ J. Rostowski, *Zarys psychologii...*, dz. cyt.

dzy małżonkami oraz umiejętności wzajemnego zrozumienia. Na ten aspekt relacji małżeńskich zwróciła uwagę także Maria Kaźmierczak, która na podstawie prowadzonych badań stwierdziła, że „[...] empatyzowanie z małżonkiem – współodczuwanie z nim, podejmowanie prób zrozumienia jego sytuacji bez jednoczesnego przeżywania dyskomfortu w obliczu obserwacji jego negatywnych emocji – to forma podnoszenia jakości funkcjonowania małżeństwa”²⁶;

- 2) intymność – pozwala emocjonalnie wspierać partnera oraz wymieniać z nim najskrytsze myśli, sprawia, że między partnerami pojawia się pragnienie dbania o dobro współmałżonka, tworzy przekonanie, że można na siebie liczyć, szanować się i rozumieć. Podobny pogląd prezentuje Alan Loy McGinnis, twierdząc, że „[...] małżeństwo jest najbardziej wymagającą relacją międzypersonalną, jaką nawiązujemy w życiu, albowiem zdecydowanie przewyższa wszelkie inne pod względem długości trwania i stopnia intymności”²⁷;
- 3) zaangażowanie – czyli świadoma kontrola ze strony partnerów, pomaga stworzyć trwały, satysfakcjonujący związek.

Zdaniem Wojciszke do tej listy należy dodać także namiętność jako istotny składnik udanego związku małżeńskiego²⁸. Mieczysław Płopa zwraca uwagę również na równość w związku w kwestiach, takich jak: równy udział małżonków w odpowiedzialności za dom, zaangażowanie w odpowiedzialność za zapewnienie bytu rodzinie, ustalanie priorytetów, zaangażowanie oraz inwestycje w związek. Autor ten twierdzi, że nierówność „[...] zatracza możliwość rozwoju intymnych relacji, których obopólne doświadczenie jest podstawowym warunkiem satysfakcji z małżeństwa”²⁹. Ten sam autor podaje cztery czynniki, od których natężenia zależy stopień satysfakcji małżonków z małżeństwa – są to: wspomniana już intymność, rozumiana jako satysfakcja z bycia w bliskiej relacji ze współmałżonkiem, pełne zaufanie do partnera oraz przekonanie o wzajemnej miłości, drugi czynnik to samorealizacja, wyrażająca się przez możliwość realizacji siebie w małżeństwie, własnych wartości i zadań, szczęśliwe i udane życie, następny czynnik to podobieństwo wyrażające się w zgodności co do celów małżeńskich, poglądów dotyczących związku, sposobów spędzania wolnego czasu, organizacji życia rodzinnego, kultywowania tradycji rodzinnych, wychowania dzieci oraz dotyczących zewnętrznych granic rodziny, ostatni z wymienionych czynników to rozczarowanie odczuwane jako poczucie porażki płynące z faktu zawarcia związku małżeńskiego, a w konsekwencji brak chęci uczucio-

²⁶ M. Kaźmierczak, *Znaczenie empatii partnerów i ich zachowań interpersonalnych dla jakości życia małżeńskiego*, [w:] T. Rostowska (red.), *Jakość życia rodzinnego. Wybrane zagadnienia*, Wyższa Szkoła Informatyki w Łodzi, Łódź 2006, s. 142.

²⁷ A.L. McGinnis, *Sztuka miłości, czyli o sekretach trwałego szczęścia w małżeństwie*, tłum. A. Czarnocki, wyd. 3, Vocatio, Warszawa 1998, s. 10.

²⁸ M. Płopa, *Więzi w małżeństwie i rodzinie. Metody badań*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2005, s. 12.

²⁹ Tenże, *Psychologia rodziny. Teoria i badania*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2005, s. 126.

wego zbliżenia się do partnera, zmniejszenie poczucia odpowiedzialności za związek, tendencje unikowe odnośnie do rozwiązywania pojawiających się problemów, nieodczuwanie przyjemności w związku z kontaktem ze współmałżonkiem, poczucie ograniczonej autonomii i niezależności. Przy czym, stopień satysfakcji małżonków z małżeństwa zależy od wysokich wyników w zakresie trzech pierwszych czynników – intymności, samorealizacji i podobieństwa oraz niskiego wyniku w zakresie rozczarowania³⁰.

Poczucie szczęścia małżeńskiego zależy od wielu czynników i co ważne, może być ono różnie odczuwane przez małżonków. Biorąc pod uwagę zmiany, które dokonują się we współczesnych rodzinach, ważne wydaje się prowadzenie eksploracji badawczych mających na celu monitorowanie oczekiwań względem siebie małżonków, gdyż implikują one wzajemne interakcje i stosunek do siebie małżonków, a to z kolei warunkuje ich poczucie szczęścia.

Założenia metodologiczne badań

W celu poznania opinii badanych kobiet i mężczyzn na temat czynników warunkujących poczucie szczęścia małżeńskiego przeprowadzono badania z zastosowaniem kwestionariusza ankiety własnej konstrukcji. Ankieta zawierała pytania dotyczące rozumienia przez badanych pojęcia „szczęście małżeńskie” i jego uwarunkowań. Zgromadzone w trakcie badań dane empiryczne poddano opracowaniu, a następnie przystąpiono do analiz statystycznych i podjęto próbę interpretacji uzyskanych wyników. Główny problem badawczy został zawarty w pytaniu: Jakie, zdaniem badanych kobiet i mężczyzn, czynniki warunkują poczucie szczęścia małżeńskiego? Rozwiązanie tak sformułowanego problemu wymagało udzielenia odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

- 1) Jakie są motywy zawierania związku małżeńskiego w opinii badanych kobiet i mężczyzn?
- 2) Jak badani oceniają swoją decyzję dotyczącą zawarcia związku małżeńskiego?
- 3) Jakie, zdaniem badanych kobiet i mężczyzn, czynniki są niezbędne do utrzymania szczęścia małżeńskiego?

Zgodnie z przyjętymi w metodologii badań pedagogicznych zasadami do tak sformułowanych pytań nie postawiono hipotez roboczych. Poszukując odpowiedzi na postawione problemy badawcze, analizie poddano opinie badanych kobiet i mężczyzn na temat szczęścia małżeńskiego. Uzyskane odpowiedzi zestawiono w tabelach w postaci danych liczbowych. W przypadku pytań otwartych uzyskane odpowiedzi pogrupowano na poszczególne kategorie, a następnie poddano je opracowaniu statystycznemu. Należy również zaznaczyć, iż w sytuacji, gdy osoby badane skorzystały z możliwości wskazania więcej niż jednej odpowiedzi na zadane im pytanie, wówczas uzyskanych danych nie sumowano do 100%.

³⁰ Tenże, *Więzi w małżeństwie...*, dz. cyt.

Osoby badane

Badania zrealizowano w 2018 roku, objęto nimi 109 osób, w tym 73 kobiety (66,97%) i 36 mężczyzn (33,03%) w wieku od 19 do 65 lat (średnia wieku to 31,8 roku). Ze względu na podjętą problematykę zwrócono uwagę na stan cywilny badanych osób oraz czas pozostawania w związku małżeńskim. Z przeprowadzonych badań wynika, że wśród badanych osób najliczniejszą grupę, 54 osoby (49,54%), stanowią osoby będące aktualnie w związku małżeńskim, nieco mniej liczną grupę badanych tworzą osoby stanu wolnego, 51 osób (46,79%), a najmniej liczną grupą badanych są osoby będące po rozwodzie, 4 osoby (3,67%). Staż związku małżeńskiego badanych osób wahał się w granicach od 1 roku do 29 lat, średni staż trwania związku w grupie badanych to 9,4 roku (SD = 7,61). Analiza danych dotyczących miejsca zamieszkania ukazała, że większość badanych, 67 osób (61,47%), to mieszkańcy miasta, 42 osoby zaś to mieszkańcy wsi (38,53%).

Wyniki badań

Podstawą udanego, pozytywnego, satysfakcjonującego związku małżeńskiego są świadome, dojrzałe motywy dotyczące wyboru małżonka, dlatego zapytano badane osoby o to, jakie były ich motywy zawarcia związku małżeńskiego. Dane dotyczące tego zagadnienia zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1. Motywy zawierania związku małżeńskiego w opinii badanych (kobiet i mężczyzn)
Table 1. Reasons for getting married in the opinion of the respondents (women and men)

Motywy zawierania związku małżeńskiego	Kobiety		Mężczyźni		Razem	
	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
Miłość do partnera	59	80,82	26	72,22	85	77,98
Nieplanowana ciąża	28	38,36	16	44,44	44	40,37
Potrzeba macierzyństwa/ojcostwa	21	28,77	6	16,67	27	24,77
Strach przed samotnością	16	21,92	8	22,22	24	22,02
Ustabilizowana sytuacja partnera	15	20,55	6	16,67	21	19,27
Wspólne zainteresowania	15	20,55	6	16,67	21	19,27
Atrakcyjność fizyczna	9	12,33	10	27,78	19	17,43
Presja społeczna	14	19,18	5	13,89	19	17,43
Presja rodziców/rodziny	8	10,96	10	27,78	18	16,51
Korzyści finansowe	9	12,33	5	13,89	14	12,84
Inne	2	2,74	0	0	2	1,83

Źródło: Opracowanie własne.
 Source: Author's research.

Z danych zaprezentowanych w tabeli 1 wynika, że najczęściej wskazywanym przez kobiety i mężczyzn motywem zawierania związku małżeńskiego była miłość do partnera, takiej odpowiedzi udzieliło 77,98% ogółu badanych. Dla 40,37% badanych motywem wstąpienia w związek małżeński okazała się nieplanowana ciąża. W przypadku kobiet ważnym czynnikiem decydującym o zawarciu związku małżeńskiego była potrzeba macierzyństwa, która wystąpiła wśród kobiet jako trzeci pod względem liczności czynnik decydujący o decyzji zawarcia związku małżeńskiego (28,77% badanych kobiet wskazało właśnie na taką motywację i tylko 16,67% badanych mężczyzn). Wśród mężczyzn, jako kolejne pod względem liczności udzielanych odpowiedzi, były takie czynniki, jak: atrakcyjność fizyczna partnerki – 27,78% wskazań oraz presja rodziców lub rodziny – również 27,78% wskazań. Analizując odpowiedzi badanych kobiet, można zauważyć, iż wymienione przez mężczyzn i zarazem ważne dla nich czynniki, takie jak: atrakcyjność fizyczna partnera i presja rodziców bądź rodziny, nie były dla badanych kobiet aż tak ważne i uzyskały odpowiednio 12,33% i 10,96% wskazań. Ciekawe wydaje się, że dla kobiet znacznie ważniejsza niż presja rodziny była presja społeczna (19,18%). Pozostałe odpowiedzi, takie jak: strach przed samotnością, ustabilizowana sytuacja partnera, wspólne zainteresowania czy korzyści finansowe, były w zbliżonym stopniu ważne dla badanych kobiet i mężczyzn.

Interesującym, a zarazem kluczowym dla tych badań zagadnieniem było poznanie opinii badanych kobiet i mężczyzn na temat warunków, które powinny być spełnione, aby małżeństwo oceniano jako szczęśliwe. Uzyskane dane dotyczące tego zagadnienia zestawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Uwarunkowania szczęścia małżeńskiego w opinii badanych kobiet i mężczyzn
Table 2. Determinants of marital happiness in the opinion of the surveyed women and men

Uwarunkowania szczęścia małżeńskiego	Kobiety		Mężczyźni		Razem	
	N	%	N	%	N	%
Wzajemna miłość	55	75,34	28	77,78	83	76,15
Wzajemne zrozumienie	39	53,42	25	69,44	64	58,71
Troska o partnera	30	41,10	14	38,89	44	40,37
Wspólne spędzanie czasu	28	38,36	9	25	37	33,94
Wzajemna pomoc	22	30,14	11	30,56	33	30,27
Zdrowie	19	26,03	7	19,44	26	23,85
Posiadanie dzieci	16	21,92	7	19,44	23	21,10
Pieniądze – brak kłopotów finansowych	11	15,07	3	8,33	14	12,84
Posiadanie domu	4	5,48	2	5,56	6	5,50
Inne	1	1,37	2	5,56	3	2,75

Źródło: Opracowanie własne.
 Source: Author's research.

Z danych zaprezentowanych w tabeli 2 wynika, że współcześnie zarówno dla kobiet, jak i mężczyzn czynnikiem decydującym o szczęściu małżeńskim jest wzajemna miłość – 76,15% ogółu badanych udzieliło takiej odpowiedzi. W przypadku badanych kobiet wskazania te dotyczyły 75,34% badanych, w przypadku mężczyzn zaś aż 77,78%. Zdaniem 58,71% badanych szczęście małżeńskie zależy również od wzajemnego zrozumienia. Porównując odpowiedzi badanych kobiet i mężczyzn w tym zakresie, można zauważyć, iż na ten aspekt wzajemnego funkcjonowania zwróciło uwagę aż 69,44% badanych mężczyzn i 53,42% kobiet.

Warto zwrócić uwagę, iż wśród czynników, od których zależy szczęście małżeńskie, znalazła się także troska o partnera (40,37% ogółu badanych zaakcentowało ten czynnik), wspólne spędzanie czasu (33,94% badanych), przy czym, aż dla 38,36% kobiet był to ważny czynnik wpływający na szczęście w małżeństwie, natomiast w przypadku mężczyzn tylko co czwarty badany (25%) uważał, że wspólne spędzanie czasu warunkuje poczucie szczęścia małżeńskiego. Prawie co trzeci badany (30,27%) wskazał, iż wzajemna pomoc ma istotne znaczenie, wpływające na szczęście w małżeństwie, przy czym, wskazania kobiet i mężczyzn odnośnie do tego aspektu były bardzo zbliżone.

Szczęście małżeńskie, w opinii badanych kobiet i mężczyzn, zapewnia także: zdrowie (23,85% ogółu badanych), posiadanie dzieci (21,10%), brak kłopotów finansowych (12,84%) i posiadanie domu (5,50%).

Analiza uzyskanych danych pozwala stwierdzić, że wśród badanych kobiet i mężczyzn występują jednak różnice w zakresie uwarunkowań szczęścia małżeńskiego, gdyż zdrowie było istotnym czynnikiem dla 26,03% badanych kobiet i tylko dla 19,44% mężczyzn. Podobną dysproporcję zauważono odnośnie do czynnika finansowego, gdzie aż 15,07% badanych kobiet i tylko 8,33% badanych mężczyzn zadeklarowało, iż od niego zależy szczęście w małżeństwie.

Znaczący wpływ na jakość funkcjonowania małżeństwa, a zwłaszcza na zadowolenie ze związku, mają oczekiwania małżonków odnośnie do posiadania dzieci³¹. Dlatego też interesujące wydało się poznanie opinii respondentów, dotyczących szczęścia małżeńskiego bez posiadania dzieci.

Dane odnośnie do tego zagadnienia zostały zaprezentowane w tabeli 3.

Opinie badanych kobiet i mężczyzn na temat możliwości osiągnięcia szczęścia małżeńskiego bez posiadania dzieci są dość podobne. Większość kobiet (61,64%) oraz mężczyzn (69,44%) uważa, że szczęście małżeńskie jest możliwe bez posiadania dzieci. Co piąta badana kobieta (20,55%) i badany mężczyzna (22,22%) uważają, że szczęście małżeńskie możliwe jest jedynie w sytuacji, gdy małżonkowie posiadają dzieci.

³¹ Zob.: M. Ryś, *Psychologia małżeństwa w zarysie*, Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej Ministerstwa Edukacji Narodowej, Warszawa 1999.

Tabela 3. Opinie badanych kobiet i mężczyzn na temat możliwości osiągnięcia szczęścia małżeńskiego bez posiadania dzieci

Table 3. Opinions of the surveyed women and men regarding the possibility of achieving marital happiness without having children

Odpowiedzi	Kobiety		Mężczyźni		Razem	
	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
Tak	45	61,64	25	69,44	70	64,22
Nie	15	20,55	8	22,22	23	21,10
Nie wiem	13	17,81	3	8,33	16	14,68
Razem	73	100	36	100	109	100

Źródło: Opracowanie własne.

Source: Author's research.

Uzyskane wyniki są zbieżne z danymi zamieszczonymi w tabeli 2, dotyczącymi uwarunkowań szczęścia małżeńskiego, gdyż 21,10% ogółu badanych wskazało, że szczęście w małżeństwie jest możliwe jedynie wówczas, gdy małżonkowie posiadają dzieci.

Kolejnym, poruszonym w badaniach, aspektem jest przyjęcie przez małżonków nowych ról społecznych (męża i żony) i w konsekwencji zmiany dotychczasowego sposobu funkcjonowania, na rzecz większego zaangażowania w życie rodzinne. Tabela 4 przedstawia uzyskane wyniki badań w tym zakresie.

Tabela 4. Opinie badanych kobiet i mężczyzn na temat ograniczenia swobody funkcjonowania człowieka przez małżeństwo

Table 4. Opinions of the surveyed women and men on the subject of marriage restricting the freedom of man's functioning

Odpowiedzi	Kobiety		Mężczyźni		Razem	
	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
Tak	16	21,92	11	30,55	27	24,77
Nie	46	63,01	22	61,11	68	62,38
Trudno powiedzieć	11	15,07	3	8,33	14	12,84
Razem	73	100	36	100	109	100

Źródło: Opracowanie własne.

Source: Author's research.

Na podstawie danych zamieszczonych w tabeli 4 można stwierdzić, że większość badanych (62,38%) uważa, że małżeństwo nie ogranicza ich swobodnego funkcjonowania. Odpowiedzi kobiet i mężczyzn są w tym względzie dość zbliżone, gdyż takiej odpowiedzi udzieliło 63,01% kobiet i 61,11% mężczyzn. Pewne różnice występują w przypadku odpowiedzi twierdzącej, gdyż aż 30,55% badanych mężczyzn uważa, że małżeństwo ograniczyło ich swobodne funkcjonowanie i tylko 21,92% kobiet myśli o sobie w ten sposób.

W kontekście zadowolenia z małżeństwa ważnym aspektem wydaje się kondycja finansowa małżonków. Zapytano zatem badanych: Czy, ich zdaniem, pieniądze wpływają na poziom szczęścia małżeńskiego? Tabela 5 prezentuje dane na ten temat.

Tabela 5. Wpływ pieniędzy na szczęście małżeńskie w percepcji badanych kobiet i mężczyzn

Table 5. The impact of money on marital happiness in the perception of women and men surveyed

Pieniądze gwarantują szczęście małżeńskie	Kobiety		Mężczyźni		Razem	
	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
Tak	49	67,12	17	47,22	66	60,55
Nie	14	19,18	15	41,67	29	26,61
Trudno powiedzieć	10	13,70	4	11,11	14	12,84
Razem	73	100	36	100	109	100

Źródło: Opracowanie własne.

Source: Author's research.

Na podstawie uzyskanych wyników badań można stwierdzić, że w opinii 60,55% ogółu badanych pieniądze mają wpływ na poczucie szczęścia w małżeństwie. Ciekawe jest, że aspekt finansowy jest ważny aż dla 67,12% badanych kobiet, natomiast w przypadku mężczyzn takiej odpowiedzi udzieliło 47,22% badanych. Porównując odpowiedzi wskazujące na to, że pieniądze nie mają wpływu na poczucie szczęścia małżeńskiego, można zauważyć znaczącą dysproporcję między poglądami na ten temat kobiet i mężczyzn, gdyż aż 41,67% badanych mężczyzn zadeklarowało, że pieniądze nie gwarantują szczęścia w małżeństwie, i tylko 19,18% kobiet podzieliło taki pogląd. Przywołując opinie badanych odnośnie do uwarunkowań szczęścia małżeńskiego (zob. Tab. 2), warto zauważyć, że tylko 12,84% badanych wskazało brak kłopotów finansowych jako wyznacznik szczęścia w małżeństwie, natomiast po analizie odpowiedzi do pytania wprost o wpływ pieniędzy na szczęście małżeńskie, wyniki badań w tym zakresie przedstawiają się nieco inaczej, ukazując, iż ten aspekt funkcjonowania dla wielu badanych ma jednak wpływ na poczucie szczęścia w małżeństwie.

Interesującym zagadnieniem było również poznanie opinii badanych na temat wpływu miejsca zamieszkania na poczucie zadowolenia ze związku. Miejsce zamieszkania warunkuje bowiem różne formy aktywności mieszkańców, w tym m.in. sposób spędzania wolnego czasu, aktywność zawodową czy edukacyjną. Dane dotyczące tego zagadnienia zaprezentowano w tabeli 6.

Tabela 6. Opinie badanych dotyczące miejsca zamieszkania jako czynnika wpływającego na zadowolenie ze związku

Table 6. Opinions about the place of residence as a factor influencing the satisfaction of the relationship

Miejsce zamieszkania jako czynnik decydujący o zadowoleniu ze związku	Kobiety		Mężczyźni		Razem	
	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
Tak	28	38,36	10	27,78	38	34,86
Nie	39	53,42	20	55,56	59	54,13
Trudno powiedzieć	6	8,22	6	16,67	12	11,01
Razem	73	100	36	100	109	100

Źródło: Opracowanie własne.

Source: Author's research.

Na podstawie informacji uzyskanych od badanych kobiet i mężczyzn można stwierdzić, że ponad połowa z nich (54,13% ogółu badanych) uważa, że miejsce zamieszkania nie wpływa na ich zadowolenie ze związku. Analizując odpowiedzi kobiet i mężczyzn odnośnie do miejsca zamieszkania, można zauważyć, że aż 38,36% badanych kobiet stwierdziło, że w ich przekonaniu miejsce zamieszkania decyduje o zadowoleniu ze związku, takie zdanie podzieliło tylko 27,78% badanych mężczyzn.

Szczęście małżeńskie zależy od wielu czynników, dlatego też zapytano badanych (zob. Tab. 7) czy ich zdaniem współzycie seksualne małżonków ma wpływ na poczucie szczęścia w małżeństwie.

Tabela 7. Opinie badanych kobiet i mężczyzn dotyczące współzycia seksualnego jako czynnika wpływającego na szczęście małżeńskie

Table 7. Opinions of the surveyed women and men regarding sexual intercourse as a factor influencing marital happiness

Współzycie seksualne jako czynnik decydujący o szczęściu małżeńskim	Kobiety		Mężczyźni		Razem	
	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
Tak	28	38,36	10	27,78	38	34,86
Nie	39	53,42	20	55,56	59	54,13
Trudno powiedzieć	6	8,22	6	16,67	12	11,01
Razem	73	100	36	100	109	100

Źródło: Opracowanie własne.

Source: Author's research.

Jak wynika z danych zamieszczonych w tabeli 7 stosunkowo dużo, bo 54,13% badanych kobiet i mężczyzn uważa, że współzycie seksualne nie decyduje o szczęściu małżeńskim. Wśród kobiet takie stanowisko wyraziło 53,42%, a wśród mężczyzn 55,56%. Dość zróżnicowanie przedstawiają się odpowiedzi

badanych odnośnie do ważności współżycia seksualnego jako czynnika decydującego o szczęściu małżeńskim. Mianowicie aż 38,36% badanych kobiet uważa, że jest to czynnik znaczący w szczęściu małżeńskim i tylko 27,78% badanych mężczyzn podziela ten pogląd.

Związek małżeński w założeniu powinien być trwały i dążyć do realizacji wspólnego dla małżonków dobra. Ocena decyzji dotycząca wstąpienia i trwania w związku małżeńskim w znacznym stopniu determinuje nastawienie do współmałżonka i warunkuje poczucie szczęścia w małżeństwie. Oceny decyzji badanych na temat wstąpienia przez nich w związek małżeński zaprezentowano w tabeli 8.

Tabela 8. Ocena decyzji badanych dotycząca decyzji o wstąpieniu w związek małżeński

Table 8. Evaluation of the decision of the respondents with regard to the decision on getting married

Ocena decyzji	Kobiety		Mężczyźni		Razem	
	N	%	N	%	N	%
Żałuję tej decyzji	2	2,74	2	5,56	4	3,67
Nie żałuję tej decyzji	40	54,79	22	61,11	62	56,88
Trudno powiedzieć	31	42,47	12	33,33	43	39,45
Razem	73	100	36	100	109	100

Źródło: Opracowanie własne.

Source: Author's research.

Z danych zobrazowanych w tabeli 8 wynika, że ponad połowa (56,88%) badanych kobiet i mężczyzn nie żałuje swojej decyzji dotyczącej wstąpienia w związek małżeński. Dość znacznej grupie badanych (39,45%) trudno odpowiedzieć na to pytanie. Otwarcie tej decyzji żałuje 3,67% badanych.

Utrzymanie poczucia zadowolenia ze wspólnego życia w związku małżeńskim wymaga od małżonków zarówno chęci, jak i pracy w tym kierunku. Jakie, zdaniem badanych, czynniki są niezbędne do utrzymania szczęścia małżeńskiego? Odpowiedź na to pytanie umożliwi analiza danych zawartych w tabeli 9.

W obecnej sytuacji, gdy liczba rozwodów znacząco się nasila, ważne wydaje się poznanie czynników, które w opinii badanych kobiet i mężczyzn są niezbędne do utrzymania szczęścia małżeńskiego. Według badanych osób niezwykle ważne jest wspólne pokonywanie przez małżonków problemów. Takiej odpowiedzi udzieliło aż 60,27% badanych kobiet i 61,11% badanych mężczyzn.

Kolejnym czynnikiem, niezwykle istotnym zwłaszcza dla kobiet, była wspólna rozmowa – 69,86% pań wskazało właśnie na ten aspekt jako warunek szczęścia małżeńskiego. W przypadku mężczyzn takiej odpowiedzi udzieliło jedynie 30,56% badanych.

Tabela 9. Czynniki niezbędne do utrzymania szczęścia małżeńskiego w opinii badanych kobiet i mężczyzn

Table 9. Factors necessary to maintain marital happiness in the opinion of the surveyed women and men

Czynniki	Kobiety		Mężczyźni		Razem	
	N	%	N	%	N	%
Wspólne pokonywanie problemów	44	60,27	22	61,11	66	60,55
Rozmowa	51	69,86	11	30,56	62	56,88
Wsluchiwanie się w potrzeby partnera	28	38,36	12	33,33	40	36,70
Ciągła praca nad sobą	21	28,77	10	27,78	31	28,44
Pomoc w realizacji planów i marzeń partnera	18	24,66	6	16,67	24	22,02
Inne	4	5,48	3	8,33	7	6,42

Źródło: Opracowanie własne.

Source: Author's research.

Dla co trzeciego mężczyzny w tej grupie badanych ważne było wsluchiwanie się w potrzeby partnera – 33,33%. Na ten aspekt zwróciło uwagę aż 38,36% badanych kobiet. Dość ważna dla badanych była również ciągła praca nad sobą (28,44% ogółu badanych udzieliło takiej odpowiedzi) oraz pomoc partnerowi w realizacji jego planów i marzeń (22,02% odpowiedzi).

Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że głównym motywem zawierania związku małżeńskiego, w opinii badanych kobiet i mężczyzn, jest miłość. Motywy różnicujące obie grupy to wymieniane, znacznie częściej przez mężczyzn: atrakcyjność fizyczna partnerki oraz presja rodziny (czynniki zewnętrzne), u kobiet zaś potrzeba macierzyństwa oraz miłość do partnera (czynniki wewnętrzne). Mężczyźni, częściej niż kobiety, jako uwarunkowanie szczęścia małżeńskiego podają wzajemne zrozumienie partnerów w związku, kobiety zaś – wspólne spędzanie czasu wolnego oraz brak kłopotów finansowych.

Większość badanych uważa, że poczucie szczęścia małżeńskiego można osiągnąć bez posiadania dzieci oraz że małżeństwo nie ogranicza ich swobody funkcjonowania, chociaż, przyglądając się odpowiedziom mężczyzn i kobiet widać w tym zakresie różnicę. Dość znaczne różnice wystąpiły w zakresie oceny wpływu pieniędzy na poczucie szczęścia małżeńskiego przez osoby badane. Okazało się, że kobiety znacznie częściej niż mężczyźni uważają, że czynnik ten jest ważny w odczuwaniu szczęścia. Również miejsce zamieszkania, jako czynnik wpływający na zadowolenie ze związku, miało większe znaczenie dla kobiet

niż dla mężczyzn. Porównując odpowiedzi badanych na temat znaczenia współżycia seksualnego na szczęście małżeńskie, warto zauważyć, że odpowiedzi twierdzące dominują wśród kobiet. Większość badanych – zarówno kobiet, jak i mężczyzn – nie żałuje decyzji o wstąpieniu w związek małżeński. Badani wskazali także, które czynniki są istotne do utrzymania szczęścia małżeńskiego. Okazało się, że kobiety najczęściej wskazywały rozmowę, mężczyźni zaś wspólne pokonywanie problemów. Badane kobiety, jako czynnik mający znaczenie dla utrzymania szczęścia w małżeństwie, częściej niż mężczyźni, wskazywały także na pomoc w realizacji planów i marzeń partnera.

Podsumowując, uzyskane wyniki badań i przeprowadzone analizy pozwoliły stwierdzić, że warunkiem poczucia szczęścia małżeńskiego, w opinii osób badanych, jest głównie wzajemna miłość i zrozumienie. Jednocześnie tylko ponad połowa badanych osób nie żałuje decyzji o wstąpieniu w związek małżeński. Uzyskane wyniki w tym zakresie potwierdzają poglądy Marii Ryś³², według których najważniejszym warunkiem szczęścia małżeńskiego jest miłość małżonków, która sprawia, że małżeństwo staje się zjednoczeniem dwojga ludzi.

Bibliografia

- Chmielewska M., *Uzależnienie interpersonalne a jakość związku małżeńskiego*, „Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio” 2011, t. 8, nr 4.
- Każmierczak M., *Znaczenie empatii partnerów i ich zachowań interpersonalnych dla jakości życia małżeńskiego*, [w:] T. Rostowska (red.), *Jakość życia rodzinnego. Wybrane zagadnienia*, Wyższa Szkoła Informatyki w Łodzi, Łódź 2006.
- Laertios D., *Żywoty i poglądy słynnych filozofów*, tłum. I. Krońska, K. Leśniak, W. Olszewski, przy współpr. B. Kupisa, oprac. przekł., przypisy i skorowidz I. Krońska, wstęp K. Leśniak, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
- McGinnis A.L., *Sztuka miłości, czyli o sekretach trwałego szczęścia w małżeństwie*, tłum. A. Czarnocki, wyd. 3, Vocatio, Warszawa 1998.
- Okoń W., *Nowy słownik pedagogiczny*, wyd. 3 popr., Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2001.
- Plopa M., *Psychologia rodziny. Teoria i badania*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2005.
- Plopa M., *Więzi w małżeństwie i rodzinie. Metody badań*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2005.
- Rostowski J., *Zarys psychologii małżeństwa. Psychologiczne uwarunkowania dobrego związku małżeńskiego*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1987.
- Ryś M., *Psychologia małżeństwa w zarysie*, Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej Ministerstwa Edukacji Narodowej, Warszawa 1999.
- Tatarkiewicz W., *O szczęściu*, wyd. 4, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1965.
- Wojciszke B., *Psychologia miłości*, GWP, Gdańsk 2005.
- Wojciszke B., *Psychologia społeczna*, Wydawnictwo Naukowe „Scholar”, Warszawa 2015.

³² M. Ryś, *Psychologia małżeństwa w zarysie...*, dz. cyt.